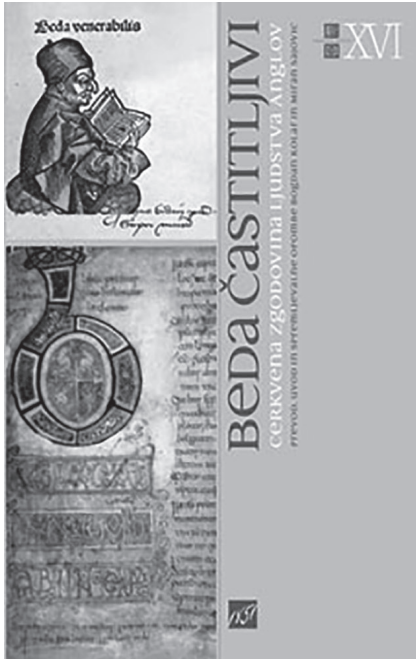

Beda Častitljivi. *Cerkvena zgodovina ljudstva Anglov*. Prevod Bogdan Kolar in Miran Sajovic. Zbirka Cerkveni očetje 16. Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2015. [503 strani]

Z velikim projektom Celjske Mohorjeve družbe smo slovenski bralci leta 2015 dobili zapolnitev še ene bele lise v kulturi: prevod monumentalnega dela *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* (v petih knjigah), ki ga je leta 731 v latinščini dokončal sveti Beda Častitljivi, menih iz Severne Humbrije na Angleškem. Delo se sicer začne z geografijo in zgodovino Britanije v rimskih časih, vendar postavlja v ospredje zgodovino razvoja krščanske Cerkve na Angleškem, zlasti v Severni Humbriji. Kljub poudarku na cerkveni zgodovini pa nam po uvodnih besedah enega od prevajalcev, dr. Bogdana Kolarja, delo ponuja tudi

»največ informacij, ki nam pomagajo sestaviti zgodovino zgodnjih anglosaških kraljestev« (str. 47), torej največ splošnozgodovinskih podatkov o obravnavanem obdobju. To seveda ni bilo Bedovo edino delo; nasprotno, kot nam pove drugi prevajalec dr. Miran Sajovic v svojem uvodu, tvorijo večji del Bedovih spisov razlage svetopisemskih besedil, pridružujejo pa se jim Bedi zelo ljubi življenjepisi svetnikov, dve *Kroniki* človeške zgodovine, v katerih je uvedel štetje let »od Gospodovega učlovečenja«, torej po Kristusovem rojstvu, kot tudi homilije, priročniki (o metriki, retoričnih figurah, izračunavanju časa ...), pesmi (himne, epigrami) in peščica ohranjenih pisem. Najznamenitejša pa je vendarle *Cerkvena zgodovina ljudstva Anglov*.

Slovenska izdaja je zasnovana skrbno in izčrpno: spremni besedi dr. Igorja Mavra, strokovnjaka za starejšo angleško književnost, sledita uvoda obeh prevajalcev, od katerih prvi (Sajovic) širše oriše Bedovo osebnost in delo, medtem ko se drugi (Kolar) osredotoči na *Cerkveno zgodovino*, njene vire (ti segajo od rimskih avtorjev do zdaj izgubljenih del in ustnih pripovedi) in – kar je zelo pomembno – na njen pomen za evropsko zgodovino in splošno zgodovinospisje; Beda je namreč najbolj znan srednjeveški zgodovinar, ki je ustvarjal na Britanskem otočju. Glavni del izdaje, prevod vseh petih Bedovih knjig s predgovorom, zaokroži še pismo, ki ga je o učenjakovih poslednjih dneh in smrti sestavil njegov samostanski sobrat in učenec Cuthbert. Tako besedilo *Cerkvene zgodovine* kot Cuthberto-

vo pismo sta opremljeni s sprotnimi opombami prevajalcev; skratka, bralec se o Bedi in njegovem delu lahko dodobra pouči po različnih plateh.

Žal pa nekoliko zaškriplje ravno pri osrednjem delu izdaje, namreč pri prevodu. Kot večkrat poudari pisec spremne besede dr. Maver, piše Beda jasno in razumljivo, vendar ne enostavno, saj je bil odličen retorik, več retoričnih figur in tudi umetelne skladenjske zgradbe povedi. Po Kolarjevem pojasnilu v spremnem zapisu na str. 62 pa sta prevajalca sledila osnovnemu vodilu, da bi čim zvesteje poustvarila vsebino, zato sta postavila formo v ozadje; verzni vložki, denimo, so razvezani. Podobno lahko ugotavljamo tudi pri daleč prevladujočem proznem delu besedila, da se prevod ne osredini na Bedovo večkrat omenjeno retorično veščino in skladenjsko eleganco. Na žalost je posledica večkrat okoren ali celo težko razumljiv prevod, kar je v nasprotju s transparentnostjo izvirnika. Skrajni primer tega najdemo že v enem od spremnih zapisov, v prevodu povedi iz Bedovega predgovora k *Razlagi Razodetja* (str. 23). Kot je razvidno iz izvirnika, navedenega v opombi št. 13, gre za elegantno periodo: »Nostrae siquidem, id est Anglorum gentis inertiae consulendum ratus, quae et non dudum, id est temporibus beati papae Gregorii, semen accepit fidei, et idem quantum ad lectionem tepide satis excoluit, non solum dilucidare sensus, verum sententias quoque stringere disposui.« V prevodu se ta perioda spremeni v neslovničen anakolut: »Ko sem pomislil na lenivost našega, to je rodu Anglov, ki ni dolgo

tega, kar je sprejel seme vere, to je za časa blaženega papeža Gregorija, in da je obenem kolikor zadeva branje bil dovolj mlačen, sem poskrbel ne samo da bi osvetlil pomen, ampak tudi, da bi misli bile kratke.«

Slovensko besedilo same *Cerkvene zgodovine* se sicer v splošnem bere dovolj tekoče, vendar tu in tam zmoti kakšna nerodnost ali kar slovnična napaka. K nerodnostim lahko šteje mo zvezo »povzročati ... ropanja in tegobe« (str. 97), ki je dobeseden prevedek latinskega »praedas ... et contritiones ... agere«. Najdejo pa se tudi nesporne napake. Na začetku prve knjige v latinskem opisu Britanije beremo: »... exceptis dumtaxat prolixioribus diversorum promonteriorum tractibus, quibus efficitur, ut circuitus eius quadragies octies LXXV milia conpleat.« Podčrtani oziralni zaimек se torej brez sleherne dvoumnosti nanaša na odnosnico »tractibus« (predeli). Nasprotno pa se v slovenskem prevodu pojavi kazalni zaimек »ta« (je to tožilnik ednine moškega spola, dvojine moškega spola, množine srednjega spola?), ki se po nobeni slovnični interpretaciji ne more nanašati na nobeno odnosnico iz predhodnega besedila: »[Britanija se razteza] 800 milj proti severu in je široka 200 milj, brez obširnejših predelov različnih strmo spuščajočih se rtov, in če upoštevamo še ta, je celoten njen obseg 4875 milj« (str. 74).

Nerazumljiv je tudi prevod odlomka, ki se v izvirniku glasi: »'Quia rebellem,' inquires, 'ac sacrilegum celare quam militibus reddere maluisti, ut contemtor divum meritam blasphemiae suae poenam lueret,

quaecumque illi debebantur supplicia, tu solvere habes, si a cultu nostrae religionis discedere tentas.'« Skratka, govorec (poganski sodnik) zagrozi sv. Albanu, ki je skrnil krščanskega duhovnika in se še sam pokristjanil, da bo moral on pretrpeti kazen, predvideno za tistega duhovnika, če ne bo hotel izkazati časti poganskim bogovom. Slovenski prevod je precej manj razumljiv; skladnja je tako predelana, da zmanjka glavni stavek (»tu solve-re habes«) oziroma je prestavljen v naslednjo poved, pa tudi pomen odvisnikov z uvajajočim »da« na prvi pogled ni jasen: »'Ker si se odločil, da skriješ upornika in bogokletnika, namesto da bi ga izročil vojakom, da bi ga s tem odvrnil, da dobi zaslužen kazen za svoje bogokletje in zaničevanje bogov. Zato boš ti dobil kazen, ki jo je zaslužil, če si drzneš, da zani-kaš naše bogočastje« (str. 85). In takih primerov nerodnosti ali kar napak v slovenščini se že pri površnem pre-gledu najde še več. To nikakor ni raz-log, da bi se kdo odrekel branju tega dela, na žalost pa Bedovo znamenito besedilo ne zasije tako, kot bi lahko zasijalo glede na izvirnik.

Nada Grošelj